

Florica: Se lua ceapă și se punea sare. Care se topește, luna e ploioasă, care nu, îi secetoasă. Zice că și anul ăsta or făcut. Aia se obișnuia să se facă calendarul de ceapă. În noaptea de revelion.

Livia: Noaptea se trag arăngile. Zece minute se trage arangul ăl mare singur, pe urmă intră și alealalte.

Florica: Și s-a tras cu puștile, cum au fost vânătorii, înainte. Acuma se trage cu petarde.

Otilia: Fetele puteau să-și ghicească, cumva, dacă se mărită sau nu, n noaptea de Anul Nou?

Livia: Care or știut...

Florica: Asta n-aș ști să vă spun.

Livia: Io am auzit că prin alte părți... Dar asta nu știu

Otilia: Să pună anumite obiecte sub farfuria...

Florica: Nu. Pe la părțile noastre, nu prea... Stai să-ți mai spun. La noi o fost un obicei, așa... Când s-o țăsut în război și s-o terminat. O luat așa, o vergeauă... Aia știu de la maica...

Livia: Da, da, da, da, da...

Florica: Și atunci când terminat de țesut, vergeaua aia o căzut jos. O trebuit să o ieie în gură și s-o dus cu ea în grădină. Și o auzit strigând pră ăla „Petre, Ioane”... Așa-ți cheamă bărbatul. Da, da, așa o fost obiceiul.

Livia: Deci ai ieșit în grădină și ai ascultat cum și-o strigat una copilul, bărbatul. Deci primul nume care îl auzi...

Florica: Sau ți-o ieșit în cale un bărbat. Deci care ți-o ieșit, așa, pe nume... Asta știu, că asta s-o ținut, dar cu ăștia, la Anul Nou, asta nu știu.

Otilia: Nici în seara de Botez?

Florica, Livia: Nu știu.

Florica: Nu cred. Poate ăia care or fi Dumnezeu știe cât de bătrâni or mai știa, dar...

Otilia: În ziua de Botez și de Anul Nou ce se mai făcea?

Florica: La Botez se sloboade apa. Se cumpără cănițe, așa, de cumpărat, se pune o batistă la ea și o dai de pomană în casă. Dar iei cana și te duci cu ea la un izvor. Și acolo,

la izvor, le aranjezi așa frumos și iar le dai de pomană. Răstorni câtă apă în izvor, pe care o iei în cană. Și le dai la niște copii cănițele alea. Asta se obișnuiește și acuma.

Livia: Căniță cu farfurie, cu batistă... Și se pune în fiecare ceașcă un leu, o monedă...

Otilia: Câte cești dai de pomană?

Florica: Câte vrei, patru, cinci. Altă data dai na ocol, vecinii...

Livia: După posibilitatea omului. Și și după câți morți ai. Că așa am obișnuit: „ăsta lu cutare, ăsta lu cutare, ăsta lu tata...” Dacă ai vrut așa, pentru fiecare.

Livia: Știți că am avut și câtă magazin aici și mai mult de șase nu or luat. Patru, șase, dar tot cănițe așa, micuțe, că înainte or fost paare de curcubătă, doamnă. Știți ce e? Paare din alea cum se obișnuiește la noi, în Banat. Cu de alea s-o slobozit apa. Nu s-o slobozit cu paare de plastic, cu căni de ceai, de cafea, cu... Alea s-o slobozit apa, dar acuma nu se prea obișnuiește să se ducă la izvor. Acuma se dă în casă.

Florica: Se dă la nepoți.

Livia: Asta se obișnuiește la Botez. Și se obișnuiește, doamnă, să se scoată din biserică până se termină slujba, se merge la râu și acolo se pune în sticle apă. În găleți s-o pus cu bosioc, părintele sfințește apa și atunci ai cu steagurile au legat, așa — că se scot și trei steaguri din biserică — se leagă un mănunchi de busuioc. Și când părintele sfințește ei dau cu bosiocul ăla în apă, în râu și iară îl scot. Asta se obișnuiește și acuma.

Florica: Și când e apa sfințită își ia fiecare acasă. Se stropește pentru mathe, pentru casă...

Livia: Asta se obișnuiește la Botez. În afară de asta la Botez nu este altceva.

Otilia: Bun, acum, după Botez, care este următoarea sărbătoare?

Florica: Fășancul.

Otilia: Înainte de fășanc nu mai aveți? La 2 februarie?

Livia: Ziua ursului. La noi nu se ține.

Florica: Ba da. Zice că dacă ursul iese din bârlog afară — așa am auzit că o zis —

...

Livia: ... și-i soare, e vreme rea șase săptămâni.

Florica: Dacă i vreme rea, șase săptămâni îi vremea bună. Dar alt obicei în partea noastră nu e la Ziua Ursului.

Otilia: Să vedem, mai apoi, la fășanc ce se petrece?

Livia: Moșii.

Florica: Se-mbracă, se maschează.

Livia: Se maschează tineretul și umblă prin sat cu fanfara.

Florica: Fac nuntă. O îmbracă pră una mireasă și cântă și joacă. Tot bărbat îi. O-mbracă mireasă și îi după ea... Și strigă, cântă, așa, merg fanfara...

Livia: Lumea iese la drum. Și le dă ouă, bani...

Florica: Și cu ceea ce adună se petrec seara. Și cu banii își cumpără bere.

Otilia: Mai exact în care zile când începe postul este fășancul?

Livia: Luni și marți...

Florica: Și sâmbăta, când ies moșii, înainte de zăpostâțul ăl mare. Înainte de Lăsatul de Carne. De două ori ar trebui, dar numai o dată s-a făcut la noi.

Livia: E și îngropare. Sâmbăta, atunci, când se termină și săptămâna albă, atunci e îngroparea fășancului. Atuncea or avut car mortuar... Asta la noi, nu. Atuncea or început să bocească, să se cânte.

Florica: Prin alte părți, la Cărbunari, mai țin și acuma. Și Ciclova. Acolo să nu te duci când sunt moșii, că-i dezastru. Io nu știu care or fost, i-or bătut, nu știu ce or făcut. N-ai mai putut să ieși. La ei nu se lucrează. Io când am lucrat la Bancă mi-or spus: „Să nu vii, doamna Florica să faci plățile, că nu afli pră nime! Îți iau banii ăștia!” Și am căutat să nu fac asta. Atât se ține la ei de mult.

Otilia: Dar aici?

Livia: La noi nu se face. La noi, iară, or umblat prin sat, s-or cântat, or umblat cu cârpe negre...

Otilia: Participă și femeii sau doar bărbați?

Maria: Numai bărbați.

Otilia: Și anume ce bărbați fac lucrurile astea?

Livia: Copii. Coriști, mai mult coriști. Și fanfara...

Otilia: Oamenii serioși...

Maria: Nu prea serioși.

Livia: Ai serioși nu se îmbracă așa.

Otilia: Participanții îi ating, îi lovesc pe privitori?

Livia: Nu, nu, nu. Numai dacă te prindeau te țucau. Fugeau muierile de numa' prân ocol. Nu puteai să stai să te apropii.

Florica:: Ei umblă nu pentru obicei, eu vă spun cinstit. Ei umblă să-și adune pentru petrecere. Să-și vândă cucuruzul și alții să se pupe.

Otilia: gesturi din acestea mai fără perdea mai făceau?

Livia: Nu, atât că se luau după muieri să le țuce, altceva, nu.

Florica: Nu s-o moștenit, doamnă, că ar fi ei. Numa' tot așa or fost moșii și tot așa se țin. Că ăsta-i un cuvânt, la noi, că se țin moșii. Nu-i nici cu leorfe, nici cu nimic, numai moșii.

Otilia: Pentru morți se face ceva în zilele de fășanc, sau doar ei sunt moșii?

Florica: Nu, nimic.

Otilia: Bun. Când s-au terminat moși ați spus că intră caii... Adică?

Livia: Caii iară-s pră Sântoader, tot atunci sunt.

Florica: Atuncea, care or avut, înainte... Io știu că ai mei părinți or avut cai... Și care n-or avut cai, când s-or pus moșii, când o început să se pună postul ai dus un – doi – trei pumni de cucuruz la ăl ce are calul. Când s-or pus caii. Și seara nu s-o lucrat. Nici muierile n-or lucrat, că te calcă caii. Asta s-o obișnuit: seara, devreme, te-ai lăsat că te calcă caii.

Otilia: Adică?

Livia: Pentru că pe vremea... Asta este povestea...

Florica: Asta o știi povestea?

Livia: Da. Pe vremea... Or fost două muieri la moară. Și ele trebuia să nu se ducă la moară, că o fost vreme cailor. Și ele s-or dus la moară. Și atuncea șapte cai s-or făcut feciori. S-or dus și le-or înșelat, nu știu ce or făcut cu ele... Știu că le-or înșirat mațele, le-or omorât. Asta-i povestea lu cai...

Otilia: Deci dacă lucrezi...

Florica: ...îți înșiră...

Livia: Dar acuma lucrăm. Io, de când m-am măritat, mai ca soacră i-o murit copilul pe front și o zis „las' să mor” și o lucrat. Și dacă o lucrat ea, am lucrat și io. Ea, când o fost la Reșița nu o ținut. Am zis: „măi, îi Sântoaderul, nu se lucră!” Zici-că „io nu știu!” Multe obiceiuri dispar.

Florica: El știe, calul, o auzit cum o tras clopotul. Că ar fi ieșit caii din grajd, s-ar fi dezlegat, așa, ca când tragi lanțul prin obor. Așa spune taica că o auzit.

Geta: Și eu știu, de la străbunicul, cred că... O zis că o lucrat în ziua aia la un stelaj. O bătut cuie, o reparat vreun stelaj. Și noaptea, când o ieșit afară o auzit zgomotul ăsta de cai, așa spunea... Și o vrut să iasă, că nu o realizat, o vrut să iasă la poartă. Și o fost bolnav nu știu câte zile după aia, în pat. Că dacă ieșea, l-ar fi omorâtă.

Florica: L-ar fi omorât, așa spune și taica. Și el o spus că o fost un popă în știu ce zi a cailor, când nu o trebuit să lucre. Și o trecut apa să se ducă la Macoviște. Nu știu ce apă... Și s-o băgat calul cu copita în gheață. Și o zis că i-o tăiat cu securea ca să scoată piciorul. Și o spus că numai de unde o lucra în ziua aia. Dar el o spus că o auzit din grajd, iar așa o lucrat, o spus că o auzit cum s-o coborât lanțele de pe cal. Spune el că o auzit.

Livia: O fost ceva! Nu s-or ținut ăsta că n-o fost.

Florica: Știu că duceau cucuruz, care n-or avut cai or dus la ai cu cai. Și nu s-o lucrat, s-o ținut.

Livia: Scrie în Biblie „se va lua harul”. Și s-a luat, că toate dispar. Ni-s moderni, ni-s pe partea lu Satan. Cu dansuri, cu mode, cu toate ăstea. Mai fericită o fost lumea și scrie și în Biblie că „fericiți cei slabi cu duhul, că a acelora va fi împărăția cerului”. De multe ori zic, că și eu am citit mult și mă consum și zic „tare bine ar fi dacă io aș fi câta mai proastă, n-aș vedea așa și io mai liniștită aș trăi”. Să știți!

Otilia: În ziua de Sântoader se făcea vreo mâncare anume?

Livia: Nu.

Florica: Nu atunci se fac cotoroage?

Otilia: De Sântoader, nu se fac înainte?

Florica: Și grâu... Așa: se face grâul cu miere. Și la primul Sântoader se face grâu prăjit, grâu cu clisă de la porc. Se face grâu prăjit cu clisă și cu ceapă și se pune câte o scrijeauă de clisă și se duce la un vecin și se golește. Unu, doi, trei... Și la grâu cu miere, ăla se face dus în biserică.

Livia: Numai să vă spun ceva. Înainte când s-o făcut s-o făcut numai cu miere.

Florica: Ba eu țin minte că s-o făcut și cu clisă.

Livia: Aia da, numai când s-o făcut grâul cu miere s-o făcut numai cu miere. Nu cu nuci, cu cocos, cum e acuma. Aia s-o făcut grâul cu miere și grâul cu clisă. Aia o fost grâul cu clisă, și acuma îmi amintesc scrijelele alea pră grâu.

Livia: Și de la biserică te iei și duci la școală grâu cu miere. Asta și înainte o fost.

Florica: Da, s-o dus la școală. S-o dus la copii, la lumea de pră drum. Se împarte la cât-un vecin, la unul, la altul.

Otilia: Bun, dar să revii. Cotoroagele sunt nainte?

Florica: Cotoroagele eu nu știu la noi dacă s-or făcut. Nu știu... Io în Oltenia am văzut că ne-o dat cât-on blid, numai nu știu pră ce perioadă a Postului.

Livia: Acolo și la nuntă fac.

Otilia: De Sfinți se făcea ceva, de 9 martie?

Florica: La Sămți? S-or făcut turte, turtițe, așa, de pită. Și s-o luat țeava de la suveica de la război și s-or împistrit, așa. S-or dat cu alea, cu găurile alea, când or fost Sămții. Și le-ai copt și le-ai... Și știi cu ce s-o-mpărțit? Cu flori de-ale din... Cum le-o zis? Cu spânz. Spânz or adus, spânz din pădure.

Livia: Primele flori din primăvară ale verzi.

Florica: Alea tot așa s-o făcut și le-ai dat la morți și...

Livia: S-o-mpărțit cu ele.

Florica: Dar alea cu țeava. Alea știu, că tot la maica am văzut. Că lua o țeavă și le făcea așa, pră ele. Aia o fost la Patruzeci de Mucenici.

Otilia: Acum se mai fac?

Livia: Mai este care fac.

Florica: Mai este și acuma. Noi nu facem.

Livia: Nu mai am nici țeavă.

Florica: Că și la Joimari, înainte de Paști, s-or făcut, doamnă, turtele alea și s-or dus la mormânți. Se duc femeile dimineața cu câțiva tului sub mână la mormânți la Joimari. Și la crucea unde ai mortul faci lumina ș-ți puni colacii ăia care-s făcuți de noi și... S-o dus lume multă, că și io m-am dus când o murit al meu la ai mei la mormânt. Cu mănunchiul de tului și am făcut câta lumină la cruce și am menit alea. O mai fost lume: io și-am dat ție, tu mi-ai dat mie... Se duceau și copiii prân cimitir, la vremea ai. Acuma nu

se mai duc. Am văzut să se mai ducă pe la cimitir, dar c-o mai duce cineva, nu știu dacă o mai duce.

Livia: Focuri nu mai duc.

Florica: Cu focurile, nu. Dar aia s-o ținut înainte, știu bine, cu tului.

Livia: Asta o fost la Joimari.

Otilia: Dar de ce se fac aceste turte?

Florica: Nu știu, doamnă. Știu că s-or făcut...

Livia: S-or făcut și pentru cei patruzeci de mucenici că dau cu boțile să iasă căldura din pământ.

Florica: [Râde.] Uite, ea știe.

Livia: Asta este. Pentru că ei dau cu boțile să intre frigul și să iasă căldura.

Otilia: E sfârșitul iernii...

Florica: ... și începutul primăverii, da.

Otilia: Cam în perioada aceasta nu este o zi când să poți face ceva ca să nu te muște șerpia?

Florica: Nu.

Otilia: Nici ca să nu te piște purecii peste an?

Livia: Nu, nici aia nu știu. Nu, că am desființat purecii.

Florica: [Râde în hohote.]

Otilia: Nici nu faci focuri de Sămți? Foculețe, așa, în curte, sau fumuri?

Livia: Da, la Sămți s-o făcut focul. Foc s-o făcut și na ocol de foc s-o pus, dar asta pră vatră. Știu că am făcut lumină pră vatră... Și îi dădeam... Știu că dădeam la cucuruz, la arat, la ai noștri și spunea maica să nu plece până nu pune ea ai patruzeci de mucenici, alea, turtele alea na ocol să menească, să le dea și lor cât-o turtă să plece.

Otilia: Deci nu puteau să plece...

Livia: N-or ieșit din casă, n-or plecat la arat până nu or luat pomana aia. Punea o lingură de gem pe colaci...

Florica: Da, gem, dar și spânz, aia știu că o fost spânzul ăla printre colaci, aia îmi amintesc. Erau pră vatră. Măturam vatra bine de tot, cu lumina la mijloc și ei, toți colacii na ocol și câta spânz și cum zicea strușii, strușii de struguri, de prune, n-or fost gemuri

ca acuma, dulceturi. S-o pus pră fiecare pră turtă... [Râde.] Or fost oamenii mai sănătoși, doamnă, ca acuma.

Otilia: Să înțeleg, deci, că din 9 martie se putea ieși și la câmp.

Florică: Da, da. Nu s-o ținut, nu s-o ținut... Dar eu știu că aia se făcea de dimineață că pleacă ei la lucru și să-și ia cu ei o turtă din aia.

Otilia: În timpul postului, până la Joimari mai era vreo zi importantă?

Livia: Nu.

Otilia: Ziua de mijloc a Postului Mare se marca, în vreun fel?

Livia: Se punea crucea în mijlocul bisericii, că era jumătatea postului.

Florică: Era o slujbă la biserică, dar în rest, nimic.

Livia: Numai la biserică, dar să știi că e crucea în mijlocul bisericii. Și se pune în mijloc, pune părintele, pe cruce, dinjos se pune bosioc. Și atunci seara, în ultima zi, când se ridică crucea, părintele spune fiecare să-și ia o bucățică de bosioc.

Florică: Dacă vrei și io îți dau, că am de la biserică să îl porți în geantă. Le-am dat și la copii în mașină.

Otilia: La ce e bun acesta?

Florică: E sfânt. Să știți că io la copii le-am pus în mașină, că am luat de la biserică